

Dorota Szubstarska, *Słowa w akcji! Seria obrazków i plansz do wczesnego wspomagania rozwoju mowy*, Wydawnictwo Harmonia, Gdańsk 2016 i 2017

Słowa w akcji to – jak wskazuje podtytuł – seria pomocy wspomagających wczesny rozwój mowy, zwłaszcza rozwój słownictwa. Stanowią ją teczki z materiałami ilustracyjnymi uporządkowanymi tematycznie i są to: *Warzywa, owoce i inne smakołyki, Wyposażenie domu, Potrawy w kuchni i restauracji, Ubrania, zabawki i przybory szkolne, Zabawa, podróże, sport, Zwierzęta w domu, zoo i na podwórku, Łąka, las, jezioro*. Każda z teczek zawiera: 72 kolorowe obrazki nominacyjne (w tym komplety obrazków podwójnych lub nieznacznie się różniących), 48 lub 36 nominacyjnych obrazków konturowych, 14 plansz oraz 4 obrazki przedstawiające dzieci. Do każdej teczki dołączony jest zeszyt informacyjny z komentarzem teoretycznym oraz instrukcją użytkowania. Ćwiczone słownictwo jest zgrupowane wokół wybranych pól semantycznych, ale również wybranych sytuacji, dlatego – mimo koncentracji na poszerzaniu zasobu słownikowego – pomoc ta służy również nauce budowania wypowiedzi. Główne założenie, przyświecające autorce publikacji jest takie, iż stymulowanie rozwoju mowy powinno odbywać się w sposób możliwie zbliżony do naturalnego. Dziecko ma zatem przyswajać nowe słowa nie tyle w prostym akcie nominacji, lecz „w akcji”, czyli w kontekście (sytuacyjnym i gramatycznym), poprzez używanie go w określonym celu, ściśle związanym z działaniem. Z tego właśnie powodu wszystkie obrazki nie tyle mają służyć nazywaniu, ile powinny być przedmiotem różnych działań. Jak pisze autorka, słowa „przemieszczać się” na prezentowanych planszach. Zestaw plansz dołączonych do zestawu obrazków jest w każdej z teczek bardzo szeroki i pomysłowo dobrany. Obrazki kolorowe lub konturowe można wycinać i układać na kolorowych szablonach, rozmawiać o nich, dopasowywać, porównywać i klasyfikować, czyli działać z ich użyciem na wiele różnych sposobów. Taki sposób podejścia do nauczania leksyki wzbudza zainteresowanie dziecka i ułatwia proces zapamiętywania. Jest to umiejętne wykorzystanie funkcji pragmatycznej języka – poprzez wzrost motywacji dziecka do budowania wypowiedzi zachęca się je do poznawania nowych słów. Część zestawów obrazków jest kolorowa, część konturowa, niektóre są podwójne lub różnią się między sobą tylko w szczegółach. Pomysł taki stwarza możliwość dokonywania wielokrotnych wyborów, przez co otwiera perspektywę realizacji różnych propozycji ćwiczeniowych. Z kolei zestawy zawierające obrazki ze zwierzętami „dorosłymi” i „młodymi” mogą być wykorzystane do poszerzania zasobu leksykalnego poprzez wykorzystanie reguł słowotwórczych, stanowiących w języku polskim bardzo ważny mechanizm budowania słownika. Dzięki idei uczenia słów w działaniu możliwe staje się także wprowadzanie nie tylko rzeczowników i przymiotników w różnych formach fleksyjnych, lecz także czasowników w różnych formach koniugacyjnych. Ćwiczy się w ten sposób między innymi posługiwanie się schematami zdaniowymi opierającymi się na zmieniających się zakresach słów, zawsze jednak powiązanych tematycznie. Takie połączenie pracy nad słownikiem i składnią jest niezwykle użyteczne w odniesieniu do patologii mowy. Prezentowana pomoc – co należy wyraźnie podkreślić – dzięki swojemu bogactwu i różnorodności stwarza możliwość realizacji własnych pomysłów i zamierzeń uzależnionych od konkretnych potrzeb dziecka, nie tylko tego, którego rozwój wymaga wspomagania, lecz także tego, które ma zdiagnozowane określone dysfunkcje.

Słowa w akcji przydadzą się zatem zarówno rodzicom poszukującym zabaw rozwijających ich dziecko i chcącym stymulować jego rozwój językowy, jak i logopedom czy nauczycielom pracującym z dziećmi mającymi mniejsze lub większe problemy z przyswajaniem języka, zwłaszcza jego warstwy leksykalnej, również tymi, które nie mają większych problemów z mową. Serię obrazków i plansz można wykorzystać do pracy indywidualnej, ale też zajęć grupowych, co stanowi dodatkowy i niezaprzeczalny ich atut. Co szczególnie istotne, przedział wiekowy dzieci, dla których prezentowana pomoc będzie właściwa, jest bardzo szeroki.

Każda z teczek serii *Słowa w akcji* wykonana została z dużą starannością i dbałością o szczegóły, wynikającą zapewne z dużego doświadczenia praktycznego autorki. Wszystkie obrazki są realistyczne, jednoznaczne i estetyczne. Każdy zawiera wyłącznie jeden, łatwo rozpoznawalny desygnat. Są one aktualne, pozbawione anachroniczności, co w przypadku nauczania leksyki szczególnie istotne. Nie bez znaczenia dla użytkowników jest to, iż zarówno plansze, jak i obrazki są trwałe, bo wykonane na papierze błyszczącym, śliskim i twardym, uniemożliwiającym swobodne wyginanie oraz rysowanie po nim, co zapewnia możliwość wielokrotnego używania pomocy oraz wykorzystywania jej w pracy nawet z bardzo małymi dziećmi.

Słowa w akcji wyrastają z filozofii innej, wcześniej publikowanej przez autorkę pomocy dydaktycznej, a mianowicie *Świata opowiadanego*, stanowiącego serię scenariuszy obrazkowych do zajęć rozwijających mowę małych dzieci od drugiego roku życia opartych na metodzie dialogu i narracji, zakładającej nauczanie w sposób interesujący dla dziecka, możliwie zbliżony do naturalnego (dziecko uczy się języka w interakcji oraz na drodze obserwacji, uczy się go wraz ze zdobywaniem wiedzy o otaczającym go świecie i postępującym rozwojem społecznym), z wykorzystaniem zabawy, pozbawiony nacisków oraz dydaktycznej presji. W przypadku *Słów w akcji* wszystkie te postulaty są nadal realizowane, można zatem mówić o swoistej kontynuacji metody kształtowania mowy małego dziecka. Proponowane podejście nauczania słów w działaniu – a dla dziecka działanie zakorzenione jest w doświadczeniu poprzez zabawę – powinno znaleźć wielu zwolenników. Otwiera perspektywę profilaktyce logopedycznej oraz pozwala w odmienny od tradycyjnego sposób przewycięzać trudności leksykalne w różnych przypadkach zaburzeń mowy.

Dr Ewa Muzyka-Furtak

Zakład Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego
Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie